

Lathund för klagomål till internationella rättsliga institutioner vid ingrepp i samiska lokalsamhällens historiskt brukade land, vatten, naturresurser och kulturbaserade markanvändning

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Tillåtligheten av industriprojekt i samiska lokalsamhällens traditionella land avgörs i utgångspunkten av nationella domstolar, myndigheter och regeringar. Vill samiska lokalsamhällen få stopp på sådana projektet får de följaktligen i första hand ta strid i dessa institutioner. Men skulle ett samiskt lokalsamhälle inte vara framgångsrikt där finns ytterligare en möjlighet. Lokalsamhället kan klaga¹ saken till en internationell domstol eller annan internationell rättslig institution ("IRI") och hävda att ingreppet i dess historiskt brukade land, vatten, naturresurser och kulturbaserade markanvändning kränker samhällets rättigheter enligt urfolksrätten och de mänskliga rättigheterna i övrigt och därför inte kan genomföras.² Lyckas det samiska lokalsamhället övertyga IRI:n om detta kommer denna att fatta ett avgörande innebärande att industriprojektet måste stoppas. Staten har då att agera i enlighet därmed.

Sådan är alltså rätten. Samtidigt ska det noteras att staterna hittills uppvisat en ovilja att förlika sig med avgöranden innebärande att en IRI uppmanar staten att stoppa ett industriprojekt för att det strider mot ett samiskt lokalsamhälles mänskliga rättigheter. Sveriges reaktion på CERD:s avgörande i Rönnbäckenfallet³ är illustrerande. Saken gällde en gruvetablering i Vapsten samebys traditionella land som den svenska regeringen gett tillstånd till. CERD fann gruvetableringen strida mot samebys egendomsrätt, och uppmanade Sverige att stoppa denna. Sverige har dock så långt inte gett uttryck för att man avser respektera beslutet. Snarare har landet försökt förminska den rättsliga betydelsen av avgörandet.

Staternas ovilja att rätta sig efter rättsliga avgöranden som ger samiska lokalsamhällen rätt att kontrollera deras land är dock inte begränsad till *internationella* sådana. Exempelvis gör Sverige också vad landet kan för att förminska betydelsen av den svenska Högsta domstolens dom i Girjas målet.⁴

¹ Internationella organ utgör inte en del av de nationella domstols- och myndighetssystemen. Därför blir det tal om att "klaga", snarare än "överklaga".

² Relevanta IRI:s är i första hand så kallade traktatorgan (*treaty bodies*), etablerade för att övervaka efterlevnaden av FN:s mest centrala människorättskonventioner. Av särskild betydelse i detta sammanhang kan förväntas vara FN:s Rasdiskrimineringskommitté ("CERD"), FN:s Människorättskommitté ("MRK") och FN:s Kommitté för Ekonomiska, Sociala och Kulturella Rättigheter (KESK). Relevant IRI bland de internationella människorättsdomstolarna är i första hand den Europeiska Människorättsdomstolen ("EMD").

³ *Lars-Anders Ågren et al v. Sweden*, CERD/C/102/D/54/2013 (decision of 26 November 2020).

⁴ NJA 2020 s. 3. Saken gällde vem som innehar jakt- och fiskerätten på Girjas samebys fjällområden; samebyn eller staten. Domstolen fann att samebyn innehar en ensamrätt till jakten och fisket, och att alltså staten saknar motsvarande rätt.

Och även efter en betydande tid sedan Högsta domstolens beslut i Fosen-målet,⁵ har Norge ännu inte vidtagit fullständiga åtgärder för att efterkomma domen.

I grund och botten handlar det om att staterna ogillar den senaste tidens utveckling som medfört att domstolar och andra judiciella organ – det vill säga *rätten*, i motsättning till *politiken* – avgör omfattningen av de samiska landrättigheterna. Huruvida det juridiska organet är nationellt eller internationella är ovidkommande. Staterna vill inte att omfånget av dessa rättigheter ska bestämmas rättsligt, utan politiskt ("såsom det alltid varit"). Därför gör staterna vad de kan för att reducera betydelsen av ovan nämnda (och andra) rättsliga avgöranden. Det gäller beslut fattade av IRI:s (*Rönnbäcken*), men också domar levererade av nationella domstolar (*Girjas, Fosen*). I princip har staterna inget för en sådan strategi. Vill ett samiskt lokalsamhälle att en rättslig institution och inte politiken ska avgöra vilka rättigheter det har till sitt land så är det inte mycket staten kan göra åt det. Och fortsätter rättsliga avgöranden, nationella och internationella, att bekräfta de samiska lokalsamhällenas rättigheter så kan knappast staterna fortsätta att ignorera att dessa rättsliga avgöranden ska respekteras och efterlevas. Omvänt gäller samtidigt att utan sådana ytterligare rättsliga avgöranden så kan det antas att staterna fortsätter ignorera domar och beslut gällande samiska landrättigheter, i en ambition att sådana frågor ska avgöras politiskt. Det är också en anledning bakom att Samerådet prioriterar att bistå samiska lokalsamhällen i att klaga till IRI:s och hävda att industrietableringar på deras historiska land kränker deras mänskliga rättigheter. Staterna gör vad de kan för att vi ska leva kvar i en värld där de bestämmer omfattningen av de samiska landrättigheterna genom politiska beslut. Det bör dock inte samerna bidra till. För samiska lokalsamhällen, och det samiska samhället i övrigt, är det avgjort bättre att *rätten* snarare än *politiken* avgör omfattningen av sådana rättigheter.

För det enskilda samiska lokalsamhället blir kontentan av ovanstående att staterna kan förväntas börja respektera och efterleva IRI avgöranden framöver, förutsatt att samerna själva håller en rak sådan linje.

1.2 Förtydliganden

Lathundens fokus är således kränkningar av samiska lokalsamhällens rättigheter i form av *ingrepp i land, vatten, naturresurser och kulturbaserad markanvändning*. Valet motiveras av att sådana kränkningar är vanliga, ofta har förödande konsekvenser för drabbade samer, avser grundläggande samiska rättigheter, och lämpar sig för internationella klagomål. Att lathunden har detta anslag innebär dock inte att dess relevans är begränsad till kränkningar av sådana rättigheter. Tvärtom är det mesta av lathundens innehåll adekvat också för klagomål avseende kränkningar av andra rättigheter samer har i egenskap av urfolk.

På samma tema talar lathunden om *samiska lokalsamhällen* som potentiella klagande till IRI:s. Anledningen är att det är normalsituationen; att det är just lokalsamhällen som för sådana klagomål. Samtidigt händer det att samiska individer klagat till IRI:s vid ingrepp i deras traditionella

⁵ HR-2021-1975-S. Saken gällde en vindkraftetablering i Fosen reinbeitedistriktets område. Høyesterett fann etableringen strida mot rätten till kultur.

kulturbaserade markanvändning. Ett exempel är den så kallade reintalsreduktionssaken i Norge. Där klagade en samisk renskötare till MRK och gjorde gällande att en tvångsmässig reducering av dennes renhjord stred mot rätten till kultur.⁶ Det allra mesta i lathunden är relevant också för sådana klagomål.

1.3 Lathundens struktur och innehåll

Lathunden har en kronologisk struktur. Den redogör i tur och ordning för vad samiska lokalsamhällen som vill klaga till en IRI bör tänka på

- under den nationella processen, det vill säga när nationella domstolar eller myndigheter prövar saken,
- under förberedelserna av klagomålet till en (eller flera) IRI, och
- under själva IRI förfarandet.

De olika IRI:s har likartade arbetsmetoder och uppställer också snarlika krav på den som vill klaga till dem. De formaliakrav samiska lokalsamhällen har att möta och de strategiska överväganden etc. dessa har att göra blir följaktligen närmast desamma oberoende av till vilken IRI lokalsamhället klagar. Mot denna bakgrund är lathunden generellt formulerad. Den redogör i allmänna ordalag för vad samiska lokalsamhällen har att tänka på under de olika stadierna av förberedelsen av ett klagomål till en IRI samt under själva IRI förfarandet. Det har inte bedömts nödvändigt att göra motsvarande redogörelse IRI för IRI, då som sagt de regelverk som reglerar de olika IRI är så lika. En sådan uppdelning hade också fragmentiserat lathunden och gjort den mindre översiktlig. Samiska lokalsamhällen får använda lathunden som en checklista. Vid förberedelserna av ett klagomål får de konsultera lathunden för att identifiera samtliga de krav de måste möta och samtliga de strategiska val de bör göra för största möjliga förutsättningar till framgång med klagomålet. Efter att ha blivit sålunda varse om vilka krav som ställs får de konsultera den aktuella IRI:ns regelverk för det närmare innehållet i varje sådant krav.⁷

Den vägledning lathunden ger till samiska lokalsamhällen som överväger att klaga till IRI är av två slag. Den första kategorin utgörs absoluta krav som ett samiskt lokalsamhälle *måste* förhålla sig till för att en IRI alls ska pröva lokalsamhällets klagomål (*formaliakrav*). Försummelse att möta sådana formella villkor får alltså som följd att saken är "förlorad från början". Det gäller oavsett hur klart det är att staten kränkt det samiska lokalsamhällets rättigheter, och oavsett hur katastrofala konsekvenser kränkningen får för lokalsamhället. Den andra kategorin har mer karaktären av *råd*. Den handlar alltså inte om vad det samiska lokalsamhället måste göra. Snarare återfinns här rekommendationer beträffande hur lokalsamhället kan agera för att optimera möjligheten till framgång. Dessa råd baseras mycket på Samerådets egna erfarenheter från IRI förfaranden.

⁶ Saken fann en lösning på nationell nivå innan MRK fick tillfälle att leverera ett beslut i saken.

⁷ Det finns också risker med att återge de krav olika IRI uppställer direkt i lathunden, då de ibland justeras. Exempelvis ändrades relativt nyligen tidsfristen för när ett klagomål ska vara ingett till den Europeiska Människorättsdomstolen (EMD) från sex till fyra månader.

2. Att tänka på under den nationella processen

Självfallet har samiska lokalsamhällen så länge en process pågår inför nationella domstolar eller myndigheter fokus på denna. Samtidigt kan vad lokalsamhället anför (eller framför allt inte anför) i den nationella processen ha avgörande betydelse för möjligheterna att klaga till en IRI, om den nationella processen inte skulle gå lokalsamhällets väg. Ett samiskt lokalsamhälle som vill hålla dörren öppen för ett internationellt klagomål i händelse av motgång i det nationella förfarandet bör alltså ha den förra processen i åtanke redan under den senare.

2.1 "Nya saker" får inte klagas till IRI:s

2.1.1 Allmänt

IRI:s tillåter inte att "nya saker" klagas till dem. För att ett samiskt lokalsamhälle ska kunna få en sak prövad av en IRI måste lokalsamhället därför ha gjort gällande saken redan inför de nationella domstolarna/myndigheterna. Vill exempelvis ett lokalsamhälle att MRK ska kunna pröva om staten brutit mot dess rätt till kultur måste lokalsamhället ha hävdat brott mot denna rätt också nationellt. Vill ett samiskt lokalsamhälle hålla dörren öppen för att CERD ska kunna pröva om staten kränkt dess rätt till egendom ska brott mot egendomsrätten göras gällande också nationellt, och så vidare. Det sagda gäller även om det framstår som mer eller mindre utsiktslöst att anför brott mot rättigheten på det nationella planet. Det handlar om ett formaliakrav. Även om där är i princip noll chans att nå framgång nationellt med ett påstående om att rätten i fråga kränkts så ska påståendet göras för att lämna möjligheten öppen för att i nästa led ta saken till en IRI.

Förbudet mot att klaga nya saker till IRI:s är nära kopplat till kravet på att inhemska rättsmedel uttöms innan det klagas till sådana institutioner. (Uttömmande av inhemska rättsmedel diskuteras strax nedan.) Båda villkoren syftar till att frågor om brott mot mänskliga rättigheter i första hand och i största möjliga utsträckning ska lösas nationellt, innan det internationella människorättsystemet engageras. Anledningarna är huvudsakligen två; en principiell och en praktisk. Principiellt anses det att stater ska beredas tillfälle att rätta upp människorättsbrott innan de utsätts för internationell granskning och eventuell kritik. Praktiskt finns ett starkt önskemål att inte onödigt belasta redan överbelastade IRI:s om det finns en möjlighet att saken kan lösas på hemmaplan.

2.1.2 Särskilt om CERD

Beträffande CERD ska särskilt beaktas att klagomål dit förutsätter att det samiska lokalsamhällets talan i den nationella processen innefattat ett påstående om diskriminering. Samhället ska där ha gjort gällande att staten diskriminerat detta. Det följer av Rasdiskrimineringskonventionen upplägg. För att där ska föreligga ett brott mot denna är det inte tillräckligt att en stat kränkt en konkret materiell rättighet som kommer till uttryck i konventionen, såsom exempelvis egendomsrätten. Snarare ska staten a) ha brutit mot (i det här fallet) det samiska lokalsamhällets egendomsrätt, och b) gjort det på ett sätt som diskriminerat lokalsamhället.

2.2 Uttömmande av nationella rättsmedel

På ett tema angränsande till att det inte är möjligt att klaga en "ny sak" till en IRI så accepterar sådana inte klagomål om den som klagat inte dessförinnan överklagat så långt det går nationellt (uttömmande av nationella rättsmedel (*exhaustion of domestic remedies*)). Klaganden måste med andra ord om denne inte nått framgång i första instans i den nationella processen, ha överklagat saken så långt det går inom det nationella rättsliga/administrativa systemet. För ett samiskt lokalsamhälle innebär det normalt att det måste överklaga hela vägen till Högsta domstolen/Högsta förvaltningsdomstolen. Endast efter att ha förlorat saken där, eller om aktuell domstol beslutar att inte ta upp saken till prövning, äger lokalsamhället vända sig till en (eller flera) IRI. Det samiska lokalsamhället måste genomgå denna process även om det framstår som utsiktslöst att nå framgång på nationell nivå. Det rör sig återigen om ett formkrav.

Om det nationella rättsliga/administrativa systemet erbjuder mer än ett sätt att överklaga första instans dom krävs inte att det samiska lokalsamhället går igenom samtliga dessa överklagandekedjor. Lokalsamhället avgör vidare själv vilken av överklagandevägarna detta vill nyttja.⁸

3. Att tänka på under förberedelserna av ett klagomål till en IRI

3.1 Ett klagomål måste lämnas in i tid

Ett klagomål till en IRI måste lämnas in i tid. Inga ursäkter duger. En missad deadline innebär att möjligheten att klaga till IRI:n obönhörligen och definitivt har gått förlorad.

Beträffande EMD ska klagomålet i tillägg vara fullständigt, i den meningen att det har ett sådant innehåll som gör det möjligt för domstolen att avgöra om staten potentiellt kränkt klagandens rättigheter. Klagomålet ska med andra ord ha ett sådant innehåll som tillåter EMD att bedöma huruvida, om vad det samiska lokalsamhället anför visar sig vara riktigt, där är ett brott mot åberopad konventionsbestämmelse.

Övriga IRI:s är mer liberala. De accepterar relativt ofullständiga klagomål syftande till att möta tidsfristen för klagan. Klaganden får sedan komplettera vad som anförts i klagomålet i det förfarande som därefter inleds.

3.2 Relevant part

De flesta samiska lokalsamhällen tar nog för givet att deras traditionella områden tillhör just samhället, snarare än medlemmarna. En följd av detta är att vid ingrepp i landet är det lokalsamhällets rättigheter som har kränkts, varför det är lokalsamhället som ska klaga till IRI:s. Så ser dock inte dessa på saken. För IRI:s är det individer, det vill säga i det här tillfället det samiska lokalsamhällets medlemmar, som

⁸ Det beskrivs aktualiserades i Fosensaken. Staten invände där att reinbeitedistriktet använt sig av "fel" överklagandeväg. Det accepterade dock inte CERD.

ska vara klagande. Det innebär att det normalt *formellt* inte är det samiska lokalsamhället som sådant, utan dess medlemmar, som får klaga till en IRI.

Det kan dock tilläggas att även om *formella* klaganden är ett samiskt lokalsamhälles medlemmar, så behöver lokalsamhället inte känna sig bundet av detta i sina *faktiska* förhållanden med IRI:n. När klagomålet väl är registrerat kan lokalsamhället i efterföljande skriftväxling referera till sig självt som den som driver förfarandet.

3.3 Förbud mot att klaga samma "sak" till mer än en IRI

Ett ingrepp i ett samiskt lokalsamhälles traditionella område aktualiserar inte sällan brott mot mer än en mänsklig rättighet. Exempelvis kränker en industrietablering i ett sådant samhälles land potentiellt såväl rätten till kultur som rätten till egendom. Samma rättighet kan också komma till uttryck i flera människorättskonventioner vars genomförande övervakas av IRI:s. Exempelvis reflekteras egendomsrätten i såväl Rasdiskrimineringskonventionen som i den Europeiska Människorättskonventionen ("EMK"). Ett samiskt lokalsamhälle vars rättigheter kränkts kan därför vara intresserat av att klaga till mer än en IRI. Frågan är då om det är möjligt.

Ingen generell regel förbjuder den som menar att staten kränkt dess rättigheter att klaga till mer än en IRI. De allra flesta enskilda IRI:s accepterar dock inte klagomål om klaganden redan driver samma sak inför en annan IRI. Frågan blir då vad som avses med "sak".

Här gäller att att klaganden baserar sitt klagomål inför mer än en IRI på samma *faktiska omständigheter* (ex. en industrietablering som orsakar viss skada) inte innebär att det rör sig om samma "sak". Samma "sak" blir det snarare tal om om klaganden gör gällande samma *rättsliga argumentation* inför mer än en IRI. För avgörande av om det rör sig om en och samma sak är det alltså vilken argumentation som förs snarare än om argumentationen hänförs till samma händelseförlopp som är relevant.

Det innebär att om ett händelseförlopp (industrietablering) kränkt mer än en rättighet så kan ett samiskt lokalsamhälle utan problem klaga till en IRI beträffande brott mot den ena rättigheten och till en annan IRI beträffande brott mot den andra. Exempelvis kan ett lokalsamhälle i förhållande till ett och samma industriprojekt klaga till MRK och hävda brott mot rätten till kultur och till CERD och hävda brott mot rätten till egendom. Den rättsliga argumentation som lokalsamhället kommer att behöva framföra inför respektive IRI kommer att vara mycket olika. Däremot kan lokalsamhället troligtvis inte samtidigt klaga till CERD och EMD och göra gällande brott mot egendomsrätten. Där kommer den rättsliga argumentationen att bli för lik.

Vill ett samiskt lokalsamhälle samtidigt klaga till CERD och MRK ordnas det rent praktiskt genom att medlemmarna delas upp så att vissa klagar till den ena IRI:n och vissa till den andra.

4. Att tänka på under själva IRI förfarandet

4.1 Förfarandet

IRI förfaranden är inga domstolsprocesser. Man kan beskriva skillnaden som att i båda förfarandena så utbyter parterna skrifter med varandra. Men i domstolsprocesser syftar skriftväxlingen till att förbereda saken inför beslut av den institution som därefter ska avgöra saken, det vill säga den muntliga huvudförhandlingen. I IRI förfaranden är *skriftväxlingen* den institution som avgör saken.

I IRI förfaranden svarar staten skriftligt på det samiska lokalsamhällets klagomål. Därefter svarar lokalsamhället på vad staten anfört. Sedan fortsätter skriftväxlingen intill dess IRI:n menar sig ha den information den behöver för att kunna besluta i saken. Vid denna tidpunkt meddelar IRI:n alltså sitt avgörande om staten kränkt lokalsamhällets rättigheter eller inte.

Kommer under skriftväxlingen inte fram vissa uppgifter som IRI:n menar sig behöva för att kunna besluta i saken kan denna ställa riktade frågor till parterna. Sådana bör naturligtvis ett samiskt lokalsamhälle besvara noggrant. Men i tillägg kan av sådana frågor normalt utläsas vad IRI:n anser vara av betydelse i saken. Frågor från IRI:s bör således inte bara besvaras utan också noga analyseras. Kan ur frågorna utläsas att det samiska lokalsamhället i skriftväxlingen inte givit en viss omständighet tillräcklig uppmärksamhet får det åtgärdas. Men frågorna kan också visa på vilka rättsfrågor IRI:n menar stå i centrum. Det bör föranleda lokalsamhället att noga formulera den rättsliga argumentationen i dessa delar.

4.2 Frågor kring om formaliakraven är uppfyllda dominerar gärna IRI förfaranden

Som framgått accepterar IRI:s klagomål enbart om vissa formaliakrav är uppfyllda. Det har påpekats att samiska lokalsamhällen bör vara mycket noggranna med att försäkra sig om att dessa villkor är infriade. Betydelsen av att ha formaliakraven på plats understryks av att stater i deras anföranden i IRI förfaranden normalt har stort fokus på att hävda att IRI:n ska avvisa klagomålet just för att dessa krav inte är uppfyllda. Stater föredrar att sådana förfaranden rör sig om formalia snarare än den materiella saken.

Skriftväxlingen i ett IRI förfarande handlar således ofta om huruvida formaliakraven är uppfyllda eller inte. Ändå är det närmast ofrånkomligt att argumentationen indirekt kommer in på också de materiella sakfrågorna; gränsen mellan vissa av formaliakraven och de materiella frågorna är inte skarp. På det viset kan när det till slut avgjorts om formaliakraven är på plats IRI:n samtidigt ha fått de uppgifter den behöver för att kunna besluta också i sak.⁹

⁹ Så var exempelvis fallet i *Rönnbäcken*. Där bestred staten så länge och så intensivt att flera formaliakrav inte var uppfyllda att när CERD till slut avgjort samtliga sådana frågor till samebyns fördel så var kommittén mer eller mindre redo att gå till beslut också i sak.

4.3 Betydelsen av att etablera fakta

4.3.1 Fakta

Att IRI förfaranden inte utgör domstolsprocesser, utan att saken ska avgöras genom skriftväxlingen, innebär att det blir av avgörande betydelse att etablera fakta i sådana förfaranden.

I IRI förfaranden ger det samiska lokalsamhället och staten sina respektive versioner av de faktiska omständigheterna, av "vad som har hänt". Ofta blir det naturligtvis avgörande för utgången av ett IRI förfarande vems version av de faktiska omständigheterna IRI:n accepterar som fakta. För det samiska lokalsamhället blir här av stor betydelse vilka källor och annan dokumentation det kan åberopa för att backa upp vad samhället anför.

Mindre värdefulla är källor och annan dokumentation som staten kan ifrågasätta. Då står ord mot ord. Under sådana omständigheter är chanserna att IRI:n finner att staten kränkt det samiska lokalsamhällets rättigheter begränsade. Alltså bör samiska lokalsamhällens klagomål till IRI i faktadelen så långt som möjligt backas upp av källor och annan dokumentation som staten inte eller endast svårligen kan bestrida. Samtidigt är det naturligtvis ofta lättare sagt än gjort. Ofta finns inga sådana källor eller annan dokumentation som kan understödja vad lokalsamhället anför. Att då ändå övertyga IRI:n om att vad det samiska lokalsamhället gör gällande om de faktiska omständigheterna är fakta utgör den förmodligen största utmaningen i IRI förfaranden.

4.3.2 Trovärdighet

Om en IRI kommer att finna att staten kränkt ett samiskt lokalsamhälles rättigheter eller inte beror således ofta på om lokalsamhället får IRI:n att acceptera att vad samhället anför om de faktiska omständigheterna utgör fakta. Utöver att lokalsamhället kan backa upp vad det anför med obestridliga källor och annan dokumentation blir i detta sammanhang av central betydelse att samhället rent allmänt framstår som trovärdigt i vad det anför.

Samiska lokalsamhällen bör vara mycket noggranna med att vad det anför till IRI:s kring de faktiska omständigheterna är korrekt. Blir ett lokalsamhälle påkommet med att vad det gjort gällande är felaktigt skadas trovärdigheten på hela klagomålet, och möjligheten till framgång minskar markant.

Omvänt bör samiska lokalsamhällen noggrant granska de fakta staten presenterar inför IRI:n. Har staten framför felaktiga uppgifter bör det påtalas, då det på motsvarande sätt sänker statens trovärdighet i IRI förfarandet.

5. Interimistiska beslut

Är ett samiskt lokalsamhälles syfte med ett klagomål till en IRI att stoppa exempelvis en industrietablering i samhällets traditionella land är det naturligtvis av avgörande betydelse att etableringen inte sker under IRI förfarandets gång. Har industrietableringen redan färdigställts är ju skadan redan skedd, oaktat att IRI:n därefter kommer fram till att etableringen kränker lokalsamhällets rättigheter.

Den beskrivna situationen kan undvikas genom att IRI:n fattar ett tillfälligt beslut som säger att industrietableringen inte får påbörjas innan IRI:n fattat sitt slutgiltiga avgörande, ett så kallat interimistiska beslut. IRI:s kan fatta sådana interimistiska beslut, vilka alltså gäller till det att IRI:n slutgiltigt avgör saken. Interimistiska beslut har samma rättsliga status som slutgiltiga beslut. Stater är med andra ord lika skyldiga att rätta sig efter ett interimistiskt beslut som ett slutgiltigt avgörande.

Det blir ofta aktuellt för ett samiskt lokalsamhälle att begära ett interimistiskt beslut. Klagomål till IRI:s avser ju ofta planerade industriprojekt eller liknande som om de skulle genomföras skulle orsaka stor, ofta förödande, skada på lokalsamhället. Det är då en självklarhet att begära att IRI:n beslutar att den industrietablering som förfarandet avser stoppas under den tid som förfarandet pågår. Interimistiska beslut begärs lämpligast omedelbart i klagomålet.